

Pracovní poznámky k Anaximandrovým zlomkům

v pořadí: B, A, Mansfeld

B 1

Součást A 9 /1. Nejstarší zachovaný “filosofický” text, i když možná ne celý je přímý citát.

1, 1 Symetrie vznikání a zanikání, vyjádřená pozdější aristotelskou terminologií (*genesis*, *ftora*); uvozená otázkou “z čeho” (ale v plurálu), později aristotelsky pochopenou jako otázka po látce, resp. látkové příčině.

“Ze kterých” - nejbližší plurály v předchozím textu: prvky (*stoicheia*, živly), nebesa (*úranoi*), uspořádání (*kosmoi*) viz A 9 /1. Významově se však u Anaximandra váže k protikladům.

Harmonizující výklad: Protiklady se vylučují z jednoho (A 9 /3), bezmezného (B 2) věčným pohybem (A 9 /1 závěr); zvl. protiklady teplotní a vlhkostní (A 9 /2), které ustavují živly, ze kterých se konstituují vše vnímatelné a zase se do nich rozpouští, když se protiklady vyrovnávají (B 1, 3; Hérakleitos B 126).

1, 2 “podle nutnosti” - viz Hérakleitos B 80 (někteří editoři tam dokonce opravují Hérakleitův text podle Anaximandra).

Vzájemné odplácení dluhu za vznik a existenci = zanikání. Odplata za *adikia* = bezpráví, křivda, vybočení z řady nebo řádu; vystoupení (existencia) z rovnováhy hladiny.

Viz Platón, Zákony 715E-716A:

Bůh, jenž podle prastarého výroku drží ve svých rukou počátek, konec i středy všech věcí, jde přímo, konaje podle přirozenosti svou okružní dráhu. Vždy jej provází Diké, která trestá všechny, kdo opouštějí božský zákon; a kdo chce být štěstěn, drží se jí a jde za ní pokorný a ukázněný.

1, 3 Vše vzniká jako zanikavé = základní charakter *fysis*. Napřed vznik = vychýlení z rovnováhy; pak zanikání = vyrovnávání, viz Hérakleitos B 126.

1, 4 To je povaha času. Viz B 2, 5.

“Pořadí” (*taxis*) je zde skoro synonymické s *kosmos*, uspořádání.

B 2

Součást A 11, 1. Hippolytův referát na základě Theofrasta.

2, 1 Otázka po “počátku” (*arché*) je asi až problém aristotelského referátu. Odpověď “cosi bezmezného” odpovídá tradici o privativním výrazu *apeiron*: A 9 /1; A 10; A 11, 1; A 15.

2, 2 Vznik nebes a uspořádání (plurál !) v nich je společným rysem referátů o Anaximandroví: A 9, 1; A 10; A 11, 1.

2, 3 Možná citát Anaximandra. Hra 2 slov začínajících na “a-“, stejně jako už *a-peiron* (viz B 3, 2). Obě vypovídají rozdíly mezi námi smrtelníky a božstvím.

2, 4 “pojímá” (*periechein*, drží, obklopuje) je klíčové slovo pro obklopující božství a bezmezno. Viz A 10 zač.; A 15. Podobně u Anaximena, Hérakleita, Anaxagory a ještě u stoiků.

2, 5 viz B 1, 4.

B 3

Součást A 15. Božské atributy bezmezna (*apeiron*) jsou vysloveny opět (B 3, 2) dvěma slovy na “a-“ (viz B 2, 3).

B 4

= A 21 /2.

Viz A 21 /1; A 22/1; A 23/1; Hérakleitos A 14 /1 (*aulos*).

Viz Hérakleitos B 31 (*préstér*).

B 5

Identické s A 25. Paralela: A 11, 3. Viz taky A 1, 1.

B 6

“Písmena” = *stoicheia* = pak taky prvky, živly. Původně člen řady, prvek skladby.

Kadmovská legenda o přinesení písma podivně ladí s tím, že nejstarší řecké nápisy známe z kadmovských Théb, pozdní bronz, ale slabičným písmem (lineární B). Hláskové písmo opravdu vynašli Fénicičané a alfabetu je opravdu jeho transformací, od -10. století.

Apollodóros = athénský filolog -2. st., viz taky A 1, 2.

A 1

(1)

Apeiron je právě privace všech určení, proto “neurčil bezmezno” jako něco, dokonce ani jako některý živel.

“Části” celku, které se proměňují, se zdají být věcmi ve světě nebo to jsou živly

“v” neomezeno. Každopádně něco aspoň nějak určitelného a tím pádem časného, co může být jenom jako vybočení uvnitř celkového řádu neomezena.

Země je možná spíš “kruhovitá”, jako válec - B 5.

Slunce není oheň ledajaký, ale “nejčistší”.

Pomocí tyče = gnómónu se dá nejenom měřit čas (sluneční hodiny) ale taky výška nepřístupných míst (připisováno už Thalétovi). Sluneční hodiny se dají použít také ke stanovení datumů rovnodenností a slunovratů (taky A 4) - a dokonce i ke změření úhlu sklonu ekliptiky, viz A 5.

(2)

Mapa (taky A 6) je náčrt kusu Země jakoby z místa, odkud jej nemůže nikdo vidět. Tím se řeší problém přenositelnosti mapy. (Náčrt výhledu z hory takto přenositelný není, perspektiva.)

“Sféra” je asi model hlavních nebeských kružnic, zvl. rovníku a ekliptiky, spíše než hvězdný glóbus. Problém ovšem je, jak k sobě patří ta plošná mapa konkrétních míst Země a trojrozměrná idealita nebe. Asi je odděluje a spojuje Ókeanos. Možná je to nová analogie “Achileova štítu”.

Apollodóros: viz B 6.

Údaj o Anaximandrově věku souhlasí s Hippolytovou zprávou (Anaximandros A 11, 7), že se narodil -610.

Zpěv možná souvisí s podáním v A 8 (slavnostní povznesenost) a s podáním o Thalétových “zpívaných výročí”.

A 2

Heslo byzantského slovníku stručně referuje stejné podání jako u Diogena Laertia (A 1) a dodává geometrii a údajné spisy.

A 3

Součást řeckého referátu Claudia Aeliana o politické výtečnosti filosofů.

Není zcela jasné, o kterou ze dvou Apollónií založených Iónany jde: 1. Někde na Krétě; 2. Dnešní Sozopol (BG). Je to tatáž Apollónie, ze které je předsokratik Diogenés?

A 4

Opět jenom stručnější verze téhož pramene jako A 1.

A 5

Asi změřil sklon ekliptiky pomocí gnómónu.

A 5a

A 6

Zahrnuje Mediterán a jeho širší okolí. Ta mapa je pak překreslována. Zde je asi základ terminologie “délka” a “šířka”, a to podle tvaru centrálně umístěného Středozemního moře.

A 7

A 8

A 9

A 9 /1 zač. asi máme rozumět tak, že Anaximandros zavedl výraz *apeiron*, nikoliv *arché*.

A 9 /1 obsahuje B 1. Závěrečná parafráze: určitá distance od neabstraktních výrazů; referát o založení živlů (patrně z bezmezna, božského jednoho - viz A 9 /3; A 11, 1; A 15) prostřednictvím neustávajícího napínání protikladných tenzí “věčným pohybem”, asi oscilací, viz A 10; Hérakleitos B 51.

A 9 /2 teplotní a vlhkostní tenze jsou základnější možná v tom smyslu, že jsou dobře pozorovatelné i vyslovitelné. Umožňují mýtopoetický i zkoumatelský přístup.

A 9 /3 vlastně předpoklad vztahu jedno a mnohé.

A 9a

A 10

Teplotní a vlhkostní tenze, viz Anaximandros B 1, 1 a pozn. tam.

Vznik z bezmezného *aiónu* - viz Hérakleitos B 52.

Cyklický návrat všeho - viz Hérakleitos B 31, B 30, B 51.

A 11

A 11, 1 obsahuje B 2.

A 11, 3 paralela B 5.

A 12

A 13

A 14

A 15

“Všechno zahrnuje, *periechein*” - viz pozn. u B 2, 4 k “pojímá”;

“a řídí, *kybernan*” - viz Hérakleitos B 41.

Obsahuje B 3.

A 16

A 17

A 17a

A 18

A 19

A 20

A 21

A 22

A 23

A 24

A 25

Identické s B 5.

A 26

A 27

A 27 /3 - viz Hérakleitos A 10 /9

A 28

A 29

A 30

Fr. 8 Mansfeld

Fr. 9 Mansfeld

Fr. 11 Mansfeld

Fr. 19 Mansfeld

Fr. 25 Mansfeld